

714556

GÜNLÜDÜR
21/08/2024

İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN RAHMİ AŞKIN TÜRELİ'NİN

7/14556 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAPLAR

Türkiye ekonomisi için önemli bir sorun alanı olan cari işlemler açığının finansmanı açısından bakıldığında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının payının artması büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte, özellikle 2005 sonrasında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında gözlenen artışların, yabancı sermayenin ülkemizin sermaye stokuna katkıda bulunan yeni yatırımlar (yeşil saha yatırımları) yoluyla değil, birleşmeler ve satınalma yoluyla ülkeye gelen yatırımlar ile kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilme yöntemiyle blok olarak veya kısmen yabancı sermayeye satılmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Diğer taraftan, doğrudan yabancı yatırım girişleri içinde imalat sanayi sektörlerinin payının yüksek olmadığı, bu çerçevede yabancı yatırımların önemli bir kısmının hizmet sektörlerine geldiği, hizmetler sektörü içinde de ağırlıklı olarak bankacılık ve finans ile taşımacılık, depo ve haberleşme gibi alt sektörlerin payının yüksek olduğu gözlenmektedir.

Doğrudan yabancı sermaye girişlerinde diğer dikkat çekici bir nokta ise özellikle son yıllarda yabancıların ülkemizde gayrimenkul alımlarının doğrudan yabancı sermaye girişlerinin büyük bir kısmını oluşturmaları ve yüzde 80'ler seviyesine ulaşmış olmasıdır. Yabancıların gayrimenkul alımı, ülkeye uzun vadeli döviz girişi sağlamasına rağmen, gerek üretim ve ihracatla bağlantısının düşük olması, gerekse gayrimenkulün satılıp ülkeden çıkılmasının diğer doğrudan yatırım türlerine göre kolay olması nedenleriyle ülke ekonomisine sağladığı katkı sınırlıdır.

Özet olarak söylersek, ülkemizin kalkınma ve sanayileşme amaçları ile uyumlu, istihdam ve milli gelirin artışına katkıda bulunacak bir doğrudan yabancı sermaye politikamızın bulunmadığı açıktır. Diğer taraftan, dünyada doğrudan yabancı sermayeyi yüksek miktarda çeken Çin, Hindistan, Brezilya ve Doğu Avrupa ülkelerinde stratejik bazı sektörlerde doğrudan yabancı sermayeye bazı kısıtlamalar getirildiği ve/veya yabancı sermayenin bazı sektörlerde kısmen veya tamamen kapalı olduğu bilinmektedir.

Bu bilgiler ışığında;

Soru 1- 2005-2023 döneminde ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların sektörel dağılımı yıllar itibarıyla nasıldır?

Soru 2- 2005-2023 döneminde yıllar itibarıyla ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların ne kadarı yeni yatırım yapmaya gelmiştir? Söz konusu yatırımların sektörel dağılımı nasıldır?

Soru 3- 2005-2023 döneminde yıllar itibarıyla ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların ne kadarı birleşmeler ve satın almalar yoluyla yapılan yatırımlardır? Söz konusu yatırımların sektörel dağılımı nasıldır?

Soru 4- 2005-2023 döneminde yıllar itibarıyla ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların ne kadarı kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilme yöntemiyle blok olarak veya kısmen yabancı sermayeye satılmasından kaynaklanmıştır? Bu kapsamda, özelleştirilen kamu iktisadi teşebbüsleri hangileridir?

Soru 5- 2005-2023 döneminde ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların imalat sanayi üretiminin ve ihracatının ara malı ithalatına bağımlılığını azaltmaya yönelik bir katkısı olmuş mudur?

Soru 6- 2005-2023 döneminde ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımlar istihdam artışına bir katkı sağlamış mıdır?

Soru 7- 2005-2023 döneminde ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların Türkiye'deki birçok kamu kurumunun özelleştirmesi yoluyla, blok veya kısmen satılarak el değiştirmesi mevcut istihdam hacmi üzerinde nasıl bir etki yaratmıştır? Bu kapsamda yapılmış herhangi bir çalışma var mıdır?

Soru 8- 2005-2023 döneminde yabancıların ülkemizde gayrimenkul alımlarının bölgeler ve iller itibarıyla dağılımı nasıldır?

Soru 9- Yüksek miktarda doğrudan yabancı sermaye çeken ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de istihdamı ve teknoloji transferini artırıcı bir şekilde doğrudan yabancı sermayeyi imalat sanayiine yönlendirmeye ve/veya ülke ekonomisi açısından stratejik sektörlerde sınırlamalar getirmeye yönelik düzenlemelere gerek olduğunu düşünmüyor musunuz?

CEVAPLAR

Cevap - Ülkemizin ekonomik gelişiminde ve kalkınmasında kritik bir rol oynayan Uluslararası Doğrudan Yatırımlar (UDY); sanayi, ticaret, maliye, enerji gibi alanlardaki politikalarımızın en önemli tamamlayıcı unsurlarından biridir. Son 22 yılda yürütülen dinamik reform süreci sonucunda Türkiye; yatırım ortamını sürekli iyileştirerek uluslararası yatırımcılara cazip bir yatırım ortamı sunmuş ve bölgesinin en fazla yatırım çeken ülkelerinden biri haline gelmiştir.

Süratle gelişen teknoloji ekosistemi, güçlü tedarikçi tabanı, coğrafi konumu ve nitelikli iş gücü gibi sahip olduğu rekabetçi avantajlar, ülkemizin yalnızca uluslararası yatırımlar için bir merkez değil, aynı zamanda bir inovasyon ve ileri yeşil teknoloji merkezi olma potansiyelini de vurgulamaktadır.

Gerçekleştirilen tüm bu çalışmalara ilaveten; “Türkiye Uluslararası Doğrudan Yatırım (UDY) Stratejisi (2021-2023)” de Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi koordinasyonunda, 22 Haziran 2021 tarihli ve 31519 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2021/11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yürürlüğe girmiştir. Bu strateji belgesinden amaçlanan; ülkemizin bölgesindeki rekabetçi konumunu koruyarak bilgi-yoğun, yüksek katma değerli ve nitelikli istihdam sağlayan yatırımlardaki payını artırmasıdır.

Bu bağlamda, Türkiye'nin 1990-2002 döneminde %0,2 olan küresel UDY pastasındaki payı, %0,9'a ve ülkede faaliyet gösteren uluslararası şirket sayısı 82 bine yükselmiştir.

"Türkiye Uluslararası Doğrudan Yatırım (UDY) Stratejisi (2024-2028)", 29 Temmuz 2024 tarihli ve 31519 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2024/9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile yürürlüğe girmiştir. Strateji vasıtasıyla, küresel UDY içindeki payımızın %1,5'e çıkarılması iradesi ortaya konulmuştur. 2003 yılından günümüze toplamda 260 milyar ABD Dolarını aşan kümülatif UDY girişlerinde önde gelen ilk dört sektör; finansal hizmetler, imalat sanayi, enerji ve bilgi-iletişim teknolojileri (BİT)'dir. Halihazırda desteklenen öncelikli sektörler arasında ise e-mobilité, yaşam bilimleri, enerji depolama, kimya, BİT, makine, ileri üretim, savunmahavacılık ve tarım gibi sektörler bulunmaktadır. Bu sektörlerin sanayi üretiminin ve ihracatının ara malı ithalatına bağımlılığını azaltmaya yönelik olarak sağladığı katkı da dikkate değerdir.

Türkiye'deki yatırım fırsatlarını küresel iş dünyasına tanıtmaya ve yatırımcılara ülkemizde yapacakları yatırımın her aşamasında destek verme görevini üstlenmiş resmi kuruluş olan Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisinin yanı sıra Bakanlığımız da, söz konusu sürece "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar" ve anılan Karar'ın uygulanmasına ilişkin 2012/1 sayılı Tebliğ çerçevesinde gerekli desteği vermektedir. Nitekim Bakanlığımızca yapılan sektörel, mali ve teknik değerlendirmeler neticesinde yatırım projelerinin uygun bulunması halinde, bu projeler için "teşvik belgesi" düzenlenmesi suretiyle desteklerden yararlandırılmaktadır. Bu çerçevede, yatırım teşvik politikalarımızla birlikte yüksek teknoloji ve yüksek katma değere sahip yatırımların Ülkemize çekilmesine dönük çalışmalarımız devam etmektedir. Burada amacımız; ülkemizin kritik ihtiyaçlarını karşılayacak, dışa bağımlılığını azaltacak, teknolojik dönüşümü gerçekleştirecek, yenilikçi, Ar-Ge yoğun, orta-yüksek ve yüksek teknoloji yatırımların, ilgili destek mekanizmalarından faydalanabilmeleridir.

Öte yandan; 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanununun 3'üncü maddesi çerçevesinde, uluslararası yatırımcılara getirilecek kısıtlamalara uluslararası anlaşmalarda ve özel kanunlarda yer verilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, hali hazırda 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 815 sayılı Kabotaj Kanunu, 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununu gibi yasal düzenlemeler çerçevesinde uluslararası yatırımcılara bazı sektörel kısıtlamalar uygulanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından yayınlanan Uluslararası Doğrudan Yatırımlara (UDY) ilişkin veriler; erişime açık olup bu yatırımların geliş amacına yönelik veri mevcut değildir. Bununla beraber, yabancı sermayeli firmaların gerçekleştirmeyi öngördüğü "Komple Yeni Yatırımlar" için söz konusu dönemde Bakanlığımızca 2.213 adet Yatırım Teşvik Belgesi (YTB) düzenlenmiştir. Bu YTB'ler kapsamında yapılması öngörülen yatırım tutarı 1,3 trilyon TL'dir. Bahse konu dönemde Komple Yeni Yatırımlar için düzenlenen Teşvik belgelerinin yaklaşık olarak % 48'i Enerji sektörü, % 31'i İmalat Sanayi, % 20'si Hizmetler, % 2'si ise Madencilik için verilmiştir. Son olarak; yabancı sermayeli firmaların gerçekleştirmeyi öngördüğü yatırımlar için 2005-2023 döneminde Bakanlığımızca toplam 4.794 adet YTB düzenlenmiş olup bu belgeler kapsamında yapılması hedeflenen ilave istihdam artışı 330.295 kişidir.

Bakanlığımız, uluslararası doğrudan yatırımlara ilişkin verileri, aylık olarak hazırlanarak internet sitemizde yayımlanan bültenlerle kamuoyuyla paylaşmaktadır.